

RANUAN KUNTA

"Onnellinen elämä ikääntyneenä"

Ranuan kunnan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemisesta

2021 - 2025

Copyright © 2017 Ranuan kunta 2017

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Ikääntyvän väestön palveluiden valtakunnalliset tavoitteet, arvot ja laatusuositukset...	2
3	Rohkea Ranua - Arktinen kunta innostaa uuteen	2
4	Tulotaso	5
5	Etenevän muistisairauden ennuste	5
6	Ikääntyneiden ja iäkkäiden palvelut Ranualla	5
6.1	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	5
6.2	Hyvinvointikeskus.....	6
6.3	Kotikuntoutus	7
6.4	Asiakasohjaus ja palvelutarpeen arviointi.....	8
6.5	Kotihoito ja kotisairaanhoido	8
6.6	Tukipalvelut	10
6.7	Omaishoito	10
6.8	Asumispalvelut	11
6.9	Perhehoito	12
6.10	Erityisen tuen tarve.....	12
6.11	Palliatiivinen hoito.....	12
7	Vanhusneuvosto	12
8	Johtopäätökset ja toimenpiteet	13
9	Seuranta ja arviointi	14

1 Johdanto

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012, myöhemmin tekstissä vanhuspalvelulaki) mukaan kunnilla on oltava suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmassa on painotettava toimenpiteitä, jotka edistävät kotona asumista ja kuntoutumista. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain.

Suunnitelmassa on

- 1) arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä
- 2) määriteltävä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi
- 3) määriteltävä toimenpiteet, joilla kunta vastaa kohdassa 2 tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisesta, sekä arvioitava voimavarat, jotka kunnassa tarvitaan toimenpiteiden toteuttamiseksi
- 4) määriteltävä kunnan eri toimialojen vastuut kohdassa 3 tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisessa sekä
- 5) määriteltävä, miten kunta toteuttaa yhteistyötä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa. Kunnan on otettava suunnitelma huomioon ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (365/1995) 65 §:ssä tarkoitettuja talousarvioita ja -suunnitelmia sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuja raportteja ja hyvinvointikertomuksia valmisteltaessa.

Ikääntyneen väestön määrä kasvaa ja siihen liittyvä palvelutarpeen lisääntyminen edellyttää kunnilta tietoista ja suunnitelmallista ikääntymispolitiikkaa. Tämän suunnitelman tarkoi-

tuksena on luoda suuntaviivat Ranuan kunnan ikääntyvien ja iäkkäiden palveluille ja niiden kehittämiseksi. Tavoitteena on ennakoida palveluiden tarvetta, turvata hyvinvointi, suunnitella laadukkaita ja taloudellisesti tuotettuja palveluja ranualaisille ikääntyneille. Tämä suunnitelma kattaa vanhuuseläkkeellä olevat ikääntyvät kuntalaiset sekä iäkkäät, joilla voi olla erilaisia toimintakyvyn vajeita ja palvelujen tarvetta.

Suunnitelman tekemiseen on osallistunut työryhmä, johon ovat kuuluneet hallintokuntien ja vanhusneuvoston edustajat sekä viranhaltijoita. Työryhmän linjauksen mukaisesti suunnitelma kantaa Ranualla ajatusta "Onnellinen elämä ikääntyneenä!".

2 Ikääntyvän väestön palveluiden valtakunnalliset tavoitteet, arvot ja laatusuosittukset

Ikääntyvän väestön palveluiden tavoitteena on toimintakyvyn ja hyvän omannäköisen elämän tukeminen. Tavoitteena on järjestää laadukkaat ja toimivat palvelut yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Työn lähtökohtana on asiakaslähtöisyys ja ikäihmisen elämäkokemuksen kunnioitus.

Vanhuspalvelulaki velvoittaa kuntia järjestämään iäkkäiden sosiaalipalvelut lähellä asiakkaita, jollei palveluiden keskittäminen ole perusteltua niiden laadun ja turvallisuuden kannalta. Iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito- ja huolenpito toteutetaan ensisijaisesti hänen kotiinsa. Ensisijaista on kotona asumisen tukeminen erilaisilla palveluilla. Korkean iän tai sairauden aiheuttama toimintakyvyn heikkeneminen voi tuoda turvattomuutta ja huolen kotona pärjäämisestä. Palvelutarpeen arvioinnissa terveydentilan ja päivittäisistä toiminnoista selviytymisen lisäksi huomioidaan ikäihmisen elinympäristö, asuinolosuhteet, toimeentulo, asiointi- ja osallisuusmahdollisuus.

3 Rohkea Ranua - Arktinen kunta innostaa uuteen

Ranuan kunnassa on asukkaita 3783 (12/2019). Lasten ja nuorten osuus väestöstä on edelleen suuri muihin Lapin kuntiin verrattuna. Ranualaisista 17,2 prosenttia on 0-14-vuotiaita, yli 65-vuotiaita 28,4 % (2020 Kuntaliitto). Väestörakenne on kuitenkin muuttu-

massa lapsivaltaisesta ikääntyvän väestön suuntaan. Yli 85 -vuotiaiden määrä tulee kasvamaan lähivuosikymmeninä.

Ranuan kunnan toiminta-ajatuksen mukaisesti ajantasaiset ja laadukkaat lähipalvelut ja yrittämisen toimintaympäristöt syntyvät yhdessä tekemällä. Kunnan arvoja ovat rohkeus, kestävyys, palvelualltius, yhteisöllisyys ja oikeudenmukaisuus. Kunnan päämääränä ja tavoitteena on hyvinvoiva kuntalainen. Päämäärään pääsemiseksi panostetaan peruspalveluiden saatavuuteen, kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen, ehkäisevän ja varhaisen puuttumisen toimintamallien hyödyntämiseen, yhteisöllisyyden edistämiseen ja avoimeen tiedottamiseen.

Kuntastrategia korostaa perusturvapalveluiden osalta arkielämän sujumisen turvaavia ja hyvinvointia edistäviä asiakaslähtöisiä ja vaikuttavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Lähtökohtana palveluiden järjestämisessä ovat kuntalaisten tarpeet ja voimavarat, toimiva palvelujärjestelmä ja tavoiteltavien muutosten aikaansaaminen.

4 Ikääntyvien kuntalaisten määrä ja ennuste

Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan Ranuan väestö vähenee tulevaisuudessa koko ajan. Samaan aikaan yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa sekä lukumääräisesti että koko väestöön nähden prosentuaalisesti. Lukumääräisesti yli 75 -vuotiaita on 174 henkilöä enemmän vuonna 2030 kuin nyt. Yli 85 -vuotiaiden määrä lisääntyy 48 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä, lisäyksen ollessa 44 jo vuonna 2025. 91 vuotta täyttäneitä on vuonna 2030 yli kaksinkertainen määrä: nykyisten 23 henkilön sijaan heitä on 53. Lähivuosien ikääntyneitten määrän lisääntyminen on vähäistä lukuun ottamatta kaikkein iäkkäintä väestönosaa.

Ranuan kunnan väestö ja ikärakenne 31.12.2019		
0 - 14-vuotiaat, % väestöstä	669	17,7 %
15 - 64-vuotiaat, % väestöstä	2030	53,7 %
65 - 74-vuotiaat, % väestöstä	623	16,5 %
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä	324	8,6 %
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä	137	3,6%
90 vuotta täyttäneet, % väestöstä	43	1,1%

Väestö 31.12.2019	3783	
--------------------------	-------------	--

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

RANUA	2015	2020	2025	2030	2040
65-74 v	498 12,6%	568 15,7 %	628 17,9%	599 18,3 %	366 12,4%
75-84 v	324 8,1%	323 8,9 %	405 11,6%	474 14,5 %	479 16,2%
85-94 v	103 2,6%	99 2,7 %	134 3,82%	137 4,1%	231 7,82%
95 -99v.	28 0,7%	38 1,04 %	12 0,34%	11 0,33%	13 0,44%
65 vuotta täyt- täneet	953 24,1 %	1028 28,3 %	1179 33,7 %	1221 37,3 %	1089 37%
75 vuotta täyttäneet	455 11,5 %	460 12,7 %	551 15,7 %	622 19,02 %	723 24,5%
85 vuotta täyt- täneet	131 3,31 %	137 3,77 %	146 4,2 %	148 4,5 %	244 8,3%
90 vuotta täyt- täneet	58 1,46%	78 2,1%	50 1,4%	57 1,7%	93 3,1%
Koko väestö	3952	3628	3501	3270	2953

Valtaosa iäkkäistä henkilöistä haluaa asua mahdollisimman pitkään omassa kodissaan. THL:n tilastojen mukaan vuonna 2019 yli 91 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä asui omassa kodissa. Kotona asuvien 75-vuotiaiden osuus oli vuonna 2019 Ranualla lähes 86,6%, joka on lähellä valtakunnallista tasoa. Myös 85-vuotta täyttäneistä Ranualaisista yli 70 % asuu omassa kodissa. Ranualla on tehty arviointi vuoden 2020 loppupuolella yli 70-vuotiaiden asuinalueita. Arvionti on tehty postinumeron perusteella. Kirkonkylän alueella heistä asuu noin 70 %.

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
		2015	2016	2017	2018	2019
Ranua	yhteensä	87,2	90,1	89,1	87,7	86,6
Lappi	yhteensä	90,6	90,5	90,1	90,1	90,6
Koko maa	yhteensä	90,6	90,9	91,1	91,3	91,7

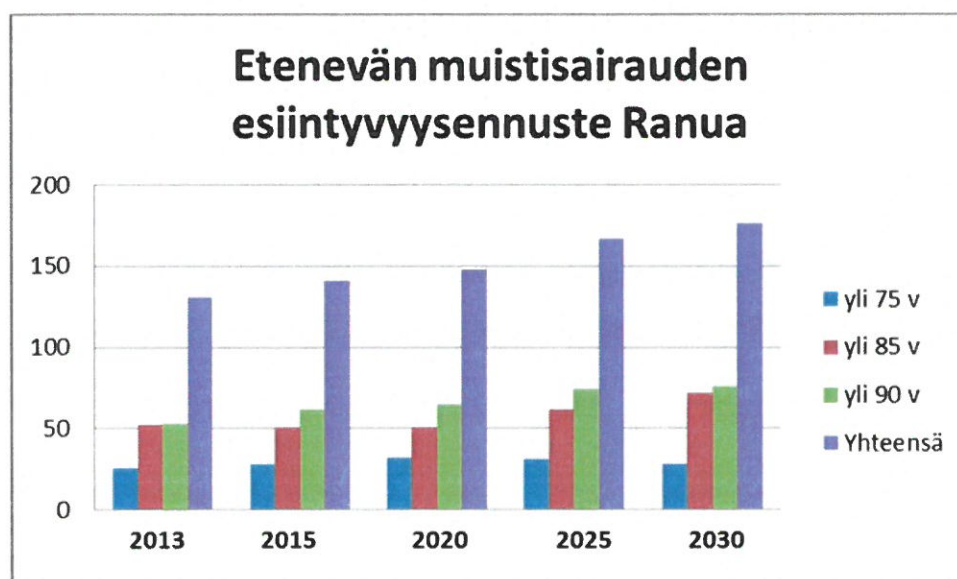
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

Kotona asuvat 85 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
		2015	2016	2017	2018	2019
Ranua	yhteensä	70,7	73,8	70,5	71	70,1
Lappi	yhteensä	79,9	79,3	79,1	79,2	80,0
Koko maa	yhteensä	80,4	80,6	81,2	81,4	82,4

4 Tulotaso

Ranualaisten naisten keskieläke oli vuonna 2020 1 329 euroa ja miesten 1 426 euroa kuukaudessa. Lapin maakunnassa keskieläke oli naisilla 1 518 euroa ja miehillä 1 763 euroa kuukaudessa. Koko maan eläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 762 euroa kuukaudessa, naisilla 1 579 euroa ja miehillä 1 983 euroa kuukaudessa. (Eläketurvakeskus)

5 Etenevän muistisairauden ennuste

Ennuste on laskettu Suomen muistiasiantuntijat ry:n laskentaohjetta käyttäen ja korjaten kuntakohtaista ennustetta Ranuan dementiaindeksillä (135).

6 Ikääntyneiden ja iäkkäiden palvelut Ranualla

6.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Ikääntyvän väestön hyvinvoinnin ja mielekkään elämän tukeminen on yhteinen asia. Kunnan eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Eri toimialojen tulee toimin-

nassaan edistää ikääntyneen ja iäkkään väestön osallisuutta ja palveluja. Hyvinvointia tukeva elinympäristö merkitsee ikääntyneen väestön näkökulmasta monia erityyppisiä asioita, jotka muodostuvat kuntien palvelurakenteista ja asumisratkaisuksista sekä fyysisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ympäristön tekijöistä. Ikääntyneenkin väestön hyvinvoinnin kannalta olennaisia reunaehdoja ovat esimerkiksi asuinalueiden sijainti ja liikenneratkaisut.

Kunnan on tehtävä yhteistyötä poikkihallinnollisesti kunnan eri hallintokuntien kanssa iäkkäiden ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä. Yhteistyötä on laajennettava kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyntä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Sivistystoimi ja erityisesti vapaa-aikatoimi tukee perustyössään ikääntyneiden osallisuusmahdollisuuksia. Kansalaisopiston kurssitarjonnassa otetaan huomioon ikääntyvien ja ikääntyneiden sekä palveluiden piirissä olevien iäkkäiden mahdollisuus osallistua kursseille. Vapaa-aikatoimessa hyödynnetään erityisesti hankkeiden mahdollisuudet ikäihmisten palvelujen kehittämisessä. Tekninen toimi tukee ikääntyneiden hyvinvointia ottamalla heidän tarpeitaan huomioon kunnan infran (liikenneratkaisut, asuinalueiden sijainti, kaavoitussuunnittelu) suunnittelussa.

Ranuan kunnan iäkkäiden palvelut tekevät tiivistä yhteistyötä vanhusneuvoston ja eri järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Kolmas sektori järjestää ikääntyville, iäkkäille ja heidän omaisilleen kerhoja ja vertaistukea.

Iäkkäille suunnatuissa hyvinvointia tukevissa palveluissa huomioidaan teknologian kehittyminen ja erilaiset etäratkaisut.

6.2 Hyvinvointikeskus

Kunnalla on velvollisuus järjestää hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä. Ranualaisten perusterveydenhuolto järjestetään omana toimintana ja erikoissairaanhoidon palvelut järjestetään Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kautta. Ranualla on oma terveyskeskus, lääkäri-, neuvola-, hammashoito-, röntgen- ja mielenterveyspalveluineen. Poliklinikan muistihoitajan/sairaanhoitajan tehtäviin kuuluu mm. lain mukaiset ennalta ehkäisevät terveystarkastukset ja muistioireisten tukeminen suunnitellun muistipolun mukaisesti.

Terveyskeskuksen akuutti- ja kuntoutusosaston toimintaa kehitetään akuuttihoiton ja monipuolisen kuntoutuksen yksikkönä. Tehostetaan hoitohenkilökunnan kuntouttavaa työtöitä ikäihmisten omatoimisuuden säilymisessä. Tavoitteena on säilyttää hoidonporrastus sujuvana. Ympäri vuorokautisen hoivan sekä intervallihoidon järjestämisen painopiste on Rantakodilla ja Sisussa. Hoivayksiköt saavat hoidontarpeen arviointiin tukea osaston päivystävältä sairaanhoitajalta virka-ajan ulkopuolella. Osastolla on varattuna muutama hoivapaikka pitkäaikaishoidonlaitoshoitoon.

6.3 Kotikuntoutus

Kotikuntoutuksen tavoitteena on hyvinvoiva ikäihminen; asiakkaan toimintakyvyn parantaminen ja säilyminen sekä elämänlaadun ja turvallisuudentunteen parantaminen niin, että kotona voi asua mahdollisimman pitkään. Samalla vähennetään koti- ja laitoshoidon tarvetta ja viivästytetään ympärivuorokautisen hoivan tarvetta.

Asiakkaan optimaalinen toiminta- ja liikkumiskyky saavutetaan yhdessä asiakkaan, omaisten/läheisten ja kotihoidon kanssa huomioiden ikäihmisen omat voimavarat ja palvelujärjestelmän mahdollisuudet. Tärkeää on kokonaisvaltainen hyvinvointi ja toimintakyvyn eri ulottuvuuksien – psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja kognitiivinen huomioiminen. Kotikuntoutuksen asiakkaille laaditaan yksilöllinen kuntoutumissuunnitelma, jossa keskeisenä ovat ikäihmisen omat tavoitteet ja tarpeet.

Kotikuntoutuksessa fysioterapeutin tehtävänä on edistää ja vahvistaa ikäihmisen terveyttä, liikkumis- ja toimintakykyä sekä hyvinvointia hänen omassa elinympäristöissään. Kotihoidon fysioterapeutti työskentelee moniammatillisessa työryhmässä yhdessä asiakkaan, asiakkaan omaisten, vanhuspalvelujohtajan, lääkärin, sosiaalitoimen, kotihoidon hoitajien sekä tarpeen mukaan muiden asiakkaan hoitoon liittyvien tahojen kanssa. Kotihoidon palvelujen järjestämisen ja yhtenäisten palvelujen myöntämisen perusteena on asiakkaiden tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtelu asuinalueesta riippumatta.

Kotikuntoutustyö on ennaltaehkäisevää sis. palveluneuvontaa ja yksilö- ja ryhmäohjausta, etäohjausta ja liikuntaa. Neuvontaa ja ohjausta voidaan toteuttaa sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palveluina. Kotihoidon fysioterapeutti ohjaa ja neuvoa kotihoidon työntekijöitä kuntouttavan työtöiden toteutumisessa sekä työergonomiaan ja potilassiirto-

hin liittyvissä asioissa. Kotihoidon työntekijät ohjaavat asiakkaalle päivittäisen kunto-ohjelman fysioterapeutin ohjeiden mukaan. Lisäksi kotihoidon fysioterapeutti tekee moniammatillisessa työryhmässä yhdessä sosiaalitoimen ja teknisen toimen kanssa asunonmuutostyöarviot ja käynnit asiakkaan omassa elinympäristössään. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä asiakkaan kanssa laaditaan asiakassuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan yksilöllinen hoito-, palvelu- ja kuntoutumissuunnitelma. Kuntoutusosastolta kotiutuvien asiakkaiden jatkokuntoutuksesta huolehtii kotihoidon fysioterapeutti yhdessä kuntoutusosaston fysioterapeutin kanssa.

6.4 Asiakasohjaus ja palvelutarpeen arviointi

Keskitetty asiakasohjaus tarkoittaa kuntalaisten kannalta yhtä puhelinnumeroa, josta saa ikääntyvien ja iäkkäiden palveluneuvontaa ja ohjausta. Palveluiden myöntäminen edellyttää palvelutarpeen kartoittamista. Palvelutarpeen arvioinnissa käytetään toimintakyvyn arviointimenetelmiä, uutena otetaan RAI- toimintakykyarviointi menetelmä käyttöön vuonna 2022.

6.5 Kotihoito ja kotisairaanhoido

Kotihoidon tavoitteena on tukea ja auttaa ikäihmisiä kokonaisvaltaisesti niin, että he voivat asua omissa kodeissaan itsenäisesti niin kauan kuin se on hoidon ja turvallisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Tehtävänä on tukea päivittäisissä toiminnoissa, joista asiakas ei selviydy ilman ulkopuolista apua. Kotona asumisen tukeminen on perushoitoa ja huolenpitoa, omatoimisuuden ja sosiaalisen kanssakäymisen tukemista ja edistämistä. Kotihoidon palvelut järjestetään palvelutarpeen arvioinnin perusteella ja ne voivat olla esim. henkilökohtaisessa hygieniassa avustamista, ravitsemuksesta huolehtimista, hoidollisia ja sairaanhoidollisia tehtäviä, kodin siistimistä, vaatehuoltoa, ulkoilua, asiointiapua, saattoapua, etuuksien hakemista yms. kotona selviytymistä tukevia tehtäviä. Kotisairaanhoido on lääkärin määräämiä sairaanhoitopalveluja iäkkäiden koteihin, silloin kun asiakkaalla ei ole mahdollisuutta asioida hyvinvointikeskuksessa.

Kotihoito on henkilökohtaista hoivaa ja huolenpitoa, johon kuuluu lääkehoito, ravinnon- saannin turvaaminen, perushygienian ylläpito ja henkilökohtainen turvallisuus sekä sosiaalisia suhteita ja kuntoutumista tukevia toimintoja. Kotisairaanhoido on kotona tapahtuvaa

lääkärin määräämää ja valvomaa sairaanhoitoa, jonka tarkoituksena on mahdollistaa kotona asuminen.

Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet asiakkaat ikäluokittain, % vastaavan ikäisestä väestöstä.		2016	2017	2018	2019
75 vuotta täyttäneet asiakkaat	Koko maa	17,2	17,4	17	16,5
75 vuotta täyttäneet asiakkaat	Ranua	20	21,9	20,8	11,3
85 vuotta täyttäneet asiakkaat	Koko maa	34,7	34,5	34,5	33,6
85 vuotta täyttäneet asiakkaat	Ranua	41	45,9	38,7	21,9

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet asiakkaat ikäryhmittäin	2015	2016	2017	2018
18 - 64-vuotiaat	19	23	17	22
65 - 74 -vuotiaat	12	12	11	15
75 - 79-vuotiaat	12	15	16	15
80 - 84-vuotiaat	13	17	21	23

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

Kotihoidon ja tukipalveluiden asiakkaat sekä kotihoidon henkilöstömäärä

Vuosi	kotihoito asiakkaat	käynnit	tunnit	tukipalveluasiakkaat	hlöstömäärä
2015	116	65685	19119	141	19
2016	130	70327	21821	144	19
2017	142	65230	23795	138	19,5
2018	189	67206	25384	139	20
2019	193	66080	25539	144	22
2020	209	61114	24493	153	22

6.6 Tukipalvelut

Kotipalvelun tukipalveluita järjestetään palvelutarpeen perusteella kotona asumisen tueksi. Tukipalvelut tuotetaan kunnan omana toimintana, ostopalveluina tai palvelusetelinä. Kotipalvelun tukipalveluiden palveluseteli tulee käyttöön 2021. Tukipalveluita ovat ateria-, kylvytys-, siivous-, turvalaitteet, kuljetuspalvelut, pihanhoito ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.

6.7 Omaishoito

Omaishoidontuki on määrärahasidonnainen etuus, jolla tarkoitetaan hoidettavalle annettuja palveluja, omaishoitajalle maksettavaa hoitopalkkiota sekä hoitajalle myönnettäviä lakisääteisiä vapaapäiviä. Tuen tarkoituksena on mahdollistaa paljon apua tarvitsevan iäkkään, vammaisen tai sairaan kotona tapahtuva hoito ja asuminen. Maksettava palkkio perustuu hoidon vaativuuteen ja sitovuuteen.

Omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien aikaisen hoidon järjestämiseksi on otettu käyttöön palveluseteli. Kunta sitoutuu maksamaan palvelusetelillä omaishoitajan palkkaaman yksityisen palveluntuottajan kustannuksia palvelusetelin arvon mukaisesti. Omaishoitajat ry:n Tauko Tupa- vapaaehtoistyön hanke mahdollistaa keskiviikkoisin neljän tunnin mittaisen virikkeellisen hoivatuokion hoidettavalle ja omaishoitajien vertaistuen.

Ranuan kunnassa omaishoidettavien määrässä ei ole viime vuosina tapahtunut suuria muutoksia. Omaishoidettavista 27 % on iältään 75-84 vuotiaita.

Omaishoidettavat ikäryhmittäin vuoden aikana	2015	2016	2017	2018	2019
Omaishoidon tuki, 65 - 74-vuotiaat	7	9	11	11	11
Omaishoidon tuki, 75 - 84-vuotiaat	22	26	31	30	27
Omaishoidon tuki, 85 vuotta täyttäneet	17	19	15	10	16
	46	54	57	51	54

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

6.8 Asumispalvelut

lääkkäiden asumispalvelut sisältävät asumisen Vanhusten ja eläkeläisten tukiyhdistyksen vuokra-asunnoissa vanhustentaloilla, Seniorikodin ryhmäkodissa sekä tehostetun ympärivuorokautisen asumisen Rantakodilla ja palvelusetelillä yksityisessä palvelukodissa. Tehostettu ympärivuorokautinen palveluasuminen on tarkoitettu niille ikääntyneille, jotka eivät enää selviä omassa kodissaan maksimaalisten kotihoidon palvelujen turvin. Omaishoitajien lakisääteisten vapaapäivien aikaista sekä muuta tarpeen mukaista lyhytaikaista asumista ja -hoitoa järjestetään Rantakodilla.

Ikääntyneiden palveluasumisen asiakkaat ikäryhmittäin	tehostetun	2015	2016	2017	2018	2019
65 - 74-vuotiaat asiakkaat		6		8	5	
75 - 79-vuotiaat asiakkaat		5			6	5
80 - 84-vuotiaat asiakkaat		9	8	9	12	14
85 vuotta täyttäneet asiakkaat		24	20	24	32	35

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

Tehostetun palveluasumisen asiakkaat % vastaavan ikäisestä väestöstä ikäryhmittäin		2015	2016	2017	2018	2019
75 vuotta täyttäneet asiakkaat	Koko maa	7,1	7,3	7,5	7,6	7,3
75 vuotta täyttäneet asiakkaat	Ranua	8,5	6,3	7,9	11,2	11,7
80 vuotta täyttäneet asiakkaat	Koko maa	10,3	10,7	10,9	11	10,6
80 vuotta täyttäneet asiakkaat	Ranua	12,9	10,6	12,2	16,1	16,8

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2021

6.9 Perhehoito

Kunta voi sosiaalihuoltolain mukaisesti järjestää henkilön ympärivuorokautisen huolenpidon hänen oman kotinsa ulkopuolella perhehoitona yksityiskodissa. Perhehoito sopii iäkkäille, jotka eivät tuesta huolimatta pärjää omassa kodissaan, mutta eivät kuitenkaan tarvitse ympärivuorokautista valvontaa. Perhehoito on hyvä valinta esim. silloin kun iäkkään toimintakykyä heikentää muistiin vaikuttava sairaus, iän tuoma hauraus tai turvattomuuden tunne. Perhehoito voi olla pitkä- tai lyhytaikaista tai perhehoito voidaan toteuttaa päivähoitona.

6.10 Erityisen tuen tarve

Kunnan käytettävissä tulee olla erityisasiantuntemusta ainakin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, gerontologisen hoito- ja sosiaalityön, geriatrian, lääkehoidon, ravitsemuksen, monialaisen kuntoutuksen sekä suun terveydenhuollon alalta. Tarvittaessa kunta ostaa geriatrin palvelut ostopalveluina.

Ikääntyvien ja iäkkäiden sosiaalityöhön kuuluvat erilaisten pulmallisten elämäntilanteiden selvittelyt. Sosiaalityöstä tms. erityisalasta nimetään asiakkaalle tilanteen ja tarpeen mukaan omatyöntekijä, jonka tehtävänä on seurata iäkkään henkilön palvelusuunnitelman toteutumista ja palvelutarpeiden muutoksia.

6.11 Palliatiivinen hoito

Valtakunnallinen tavoite on, että ikäihminen voi asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, jopa elämänsä loppuun saakka. Ranualla palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa asiakas voi saada hyvinvointikeskuksen vuodeosastolla, tehostetuissa palvelukodeissa sekä mahdollisuuksien mukaan kotona. Usein potilas/asiakas siirtyy saattohoitovaiheessa sovitusti vuodeosastolle hoitoon. Asukkaiden sekä omaisten toiveet otetaan huomioon loppuvaiheen hoitojärjestelyjä tehtäessä.

7 Vanhusneuvosto

Vanhusneuvoston tehtävänä on vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon tekemällä esityksiä sekä antamalla lausuntoja ja kannanottoja eri hallintokunnille. Hallintokunnat voivat tarvittaessa myös pyytää vanhusneuvoston kannanottoja työnsä tueksi. Vanhusneuvosto varmistaa ja seuraa ikääntyvän väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Van-

hospalvelulain mukaan vanhusneuvoston tulee seurata asioita, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen, päivittäisistä toiminnoista selviytymisen sekä muiden ikääntyneen väestön

8 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Ranuan kunnan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemisesta tavoitteena on onnellinen elämä ikääntyneelle. Tavoitteen saavuttaminen on mahdollista, kun toimenpiteitä ja palveluja kehitetään alkaen ennaltaehkäisevästä työstä. Hyvinvointia ja toimintakykyä ennalta edistettäessä tulee oma hoitoon saada tukea ja kannustusta. Yhteisöllisyys ja osallistumisen mahdollisuus vaikuttavat merkittävästi koettuun hyvinvointiin. Toimintakulttuuri pitää luoda itsestä huolehtimista tukevaksi. Tavoitteena on se, että iäkkäiden palveluiden piiriin tullaan entistä myöhemmin ja palveluja tarvitaan entistä vähemmän aikaa.

Kotihoidon asiakasmäärä on kasvanut puolella viidessä vuodessa. Asiakaskäyntien määrän lasku selittyy entistä huonokuntoisempien ja paljon apua tarvitsevien asiakkaiden kotona asumisessa. Todellista tilannetta kuvaa asiakkaalle annettu aika, viidessä vuodessa asiakkaalle annettu aika on lisääntynyt 78%. Henkilöstömäärissä on tapahtunut muutosta niin, että kotihoitoon on palkattu kaksi sairaanhoitajaa hoitotyön ja tiimien vetäjiksi, lisäksi kotisairaanhoitaja on siirtynyt terveydenhuollossa kotihoitoon tehtäväkuvan mukaisesti. Hoitotyötä tekevien lähihoitajien määrä on pysynyt ko. aikana samana. Henkilöstön riittävyyttä seurataan välittömän ja välillisellä työajan seurannalla. Riittävä määrä työntekijöitä on välttämätön edellytys turvallisen ja laadukkaan palvelun takaamiseksi iäkkäille. Tällä on myös suuri merkitys henkilökunnan työhyvinvoinnin, työturvallisuuden ja työssä pysymisen kannalta.

Kotikuntoutuksen rooli toimintakyvyn ylläpitämisessä edellyttää, että iäkkään kotona asuminen ja arkirutiinit ovat omatoimisuutta ja itsenäistä elämistä tukevaa. Kotihoidon fysioterapeutti mahdollistaa asiakkaalle yksilöllisen kuntoutussuunnitelman toteutettavaksi esim. kotiin ja tehostettuihin palveluasumisyksiköihin.

Kotihoidon palvelutarpeen arvioinnit ovat lisääntyneet osittain asiakasmäärien lisääntymisestä johtuen, mutta myös lainsäädännöllisten muutosten vuoksi. Ranuan on laaja kunta ja sivukylien asukkaiden kotihoidon järjestäminen tuo mukanaan omat haasteensa palvelujen

järjestämiseen. Teknologian hyödyntäminen (esim. etäkotihoito) on tärkeää tulevaisuuden palveluna asiakkaan itsenäisen kotona selviytymisen tukemisessa.

Lisääntyvään palvelukotitarpeeseen varaudutaan ja arvioidaan, olisiko Ranualla tarvetta kehittää ikäystävällistä välimuotoista palveluasumista. Asumisen ja palvelujen ratkaisuja suunniteltaessa noudatetaan normaaliuden periaatetta niin, että iäkkäiden asunnot ovat mahdollisimman tavanomaisessa asuntokannassa. Asumisen ja palvelujen toimivaksi yhteensovittamiseksi kehitetään myös uudenlaisia esteettömiä, turvallisuutta sekä itsemääräämistä tukevia yhteisöllisiä ratkaisuja, jotka huomioivat toimintakyvyssä tapahtuvat muutokset. Nämä ratkaisut rakennetaan paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi.

Tavoitteet ja toimenpiteitä esitetään vuosille 2021-2025 seuraavasti:

- Lisätään poikkihallinnollista ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä ikääntyneiden ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä.
- Vahvistetaan ikääntyvän väestön osallisuutta yhteiskunnassa.
- Toteutetaan palautekysely iäkkäiden palveluista.
- Kehitetään palveluita ja arvioidaan resurssien riittävyyttä suhteessa ikääntyneiden palvelutarpeeseen ottamalla huomioon nykyaikaiset palveluratkaisut ja kouluttamalla henkilökuntaa palvelutarpeissa esiin nousevan osaamisen vahvistamiseksi.
- Jatketaan palvelujärjestelmän kehittämistä niin, että tarpeenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut voidaan järjestää asuinalueesta riippumatta.

9 Seuranta ja arviointi

Ranuan kunnan suunnitelma ikääntyvän väestön tukemisesta vuosille 2021 -2025 ohjaa kaikkia julkisia toimijoita siten, että kunnan eri toimijat sisällyttävät suunnitelman osaksi omaa työskentelyään ja toimivat keskenään yhteistyössä suunnitelman tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelma liitetään osaksi kunnan hyvinvointikertomusta ja sen toteutumista arvioidaan hyvinvointikertomuksen vuosittaisten arviointien yhteydessä. Lisäksi vanhusneuvosto seuraa osaltaan suunnitelman toteutumista ja tarvittaessa tekee yhteistyötä päättäjien kanssa ohjelman toteutumisen edistämiseksi. Vanhusneuvosto tarkistaa suunnitelman vuosittain.